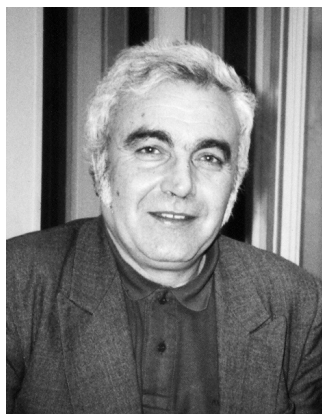

ЗА ОРИГИНАЛНИТЕ ИДЕИ НЯМА ВЪЗРАСТ (по случай 65-годишнината на доц. д-р Петър Петров)

На 9 юни 2013 г. нашият многоуважаван и дългогодишен колега доц. д-р Петър Петров навърши 65 години. По този повод, както и в съответствие със създадената традиция, се проведе семинар, на който присъстваха научни работници и служители от департамент География, НИГГГ, външни институти, а също и приятели на юбилеяра. Семинарът бе открит от проф. д-р Борис Колев – завеждащ департамент География. Той даде думата на Иванка Ботева, която поднесе поздравителен адрес от няколко дългогодишни колеги и приятели на доц. Петров. Тя подчерта някои характерни за него черти, като широтата на мисленето му, оригиналността на идеите, смелостта да ги изтъква и упоритостта му да ги защитава и реализира. В своята дългого-

дишна професионална дейност той е осъществил много от своите новаторски идеи, една от които е изграждането на екопътеки с личното си участие. Доц. д-р Цветан Коцев поздрави доц. Петров от името на колегите с един нестандартен и прочувствен текст, изразяващ благодарността им за неговата всеотдайност и отзивчивост, за безотказната му помощ особено към по-младите учени и борбения дух при осъществяване на не една оригинална идея, но същевременно стоейки здраво на земята.

В поздравителния адрес, поднесен и от името на Природен парк „Врачански Балкан“, се изтъкна водещата роля на доц. Петров при инициерирането, разработването и осъществяването на многобройни проекти, които са реализирани на територията на парка, за дългите години съвместна дейност и за доброто приятелство и сътрудничество с ръководството на парка.

Доц. Петров изнесе две лекции на много интересни и рядко разглеждани теми, които го вълнуваха през последната година и половина.

Първата тема беше *„Ролята на „Маршала“ на Руската природа за краха на Вермахта на Източния фронт“*. Лекторът подчерта, че недостатъчното отчитане на природните особености и техните географски из-

мерения при планирането, вземането на решения и провеждането на военни действия води нерядко до катастрофални резултати. Той посочи конкретен пример с известния от времето на Втората световна война план „Барбароса“ за т. нар. Източен поход на Вермахта (вътрешните сили на Тратия райх), в който независимо от прословутата немска точност и прецизност не са взети предвид конкретните природни характеристики на руската територия. Доц. Петров сподели впечатлението си от прегледа на многобройната литература, посветена на тази опустошителна война, че повечето автори, някои от които и участващи в нея, само попътно отбелязват и не правят задълбочени изследвания на природните фактори и е поменат само „Генерал Зима“ като скрито оръжие на Червената армия. Той конкретизира по-обстойните си изследвания по тези въпроси и формулира няколко изводи, които се отнасят до решаващото влияние на руската природа върху изхода на военните действия:

1. „Генерал Грязев“ (рус. гряз – кал) – „посреща“ още в началото на есента на 1941 г. на подстъпите към Москва (последните 250 km) добре организирания, силно механизирани бронетанков Вермахт. Образованата кал, резултат от обилните валежи в южната периферия на Валдайските възвишения и най-вече в Смолянско-Московските, се оказва трудно и непреодолимо препятствие за тежките машини и известният немски генерал Хайнц Гудериан неслучайно отбелязва, че тя е по-силна от Червената армия.

2. „Генерал Болотов“ (рус. болото – блато) – независимо че са направени по-задълбочени изследвания от специално създадения Военно-географски отдел на Вермахта (предвид опита от Първата световна война), неочаквано

обширните руски и белоруски блатата в торфените райони в Западна Русия се оказват скрито оръжие срещу германските войски.

3. „Генерал Морозов“ (рус. мороз – мраз) – може да се приеме, че в началото той работи в полза на немската армия, защото при ранното застудяване през ноември, когато са отчетени $-10 - -15\text{ }^{\circ}\text{C}$, подпомага на тежките бронетанкови части да излязат от калта и да тръгнат към Москва в изпълнение на оперативния план „Тайфун“. Отбелязаните дори и в дневника на ген. Гудериан изключително ниски температури ($-30 - -40\text{ }^{\circ}\text{C}$) в края на ноември и началото на декември 1941 г., характерни за инверсните състояния в микро- и мезорелефните понижения, не са взети предвид като поносимост от човешкия организъм и не са били предвиждани при планирането на военните действия.

4. „Генерал Верстов“ (рус. верст – мярка за разстояние) – огромните разстояния с недостатъчни пътища и рядка селищна мрежа особено в гористо-блатистите райони заедно с климатичните особености оказват сериозно психологическо въздействие върху военните части на Вермахта.

5. „Генерал Пылев“ (рус. пыл – прах) – прахът, който се е вдигал от мотострелкови и танкови колони при преминаването им през лесостепните и степните зони, се оказва идеален маркер за атака от военновъздушните сили на Червената армия, които обаче в първите години на войната са били доста слаби.

6. „Генерал Снегин“ (рус. снег – сняг) – натрупването на достатъчно дълбок сняг през зимата силно затруднява движението, особено пеша. Не е ясно доколко предварително е отчетена ролята на ски и конните подразделения.

7. „Генерал Ландшафт“ (единствен с немска фамилия) – тук може да се търси приложението на ландшафтознанието, което преди всичко е немско „изобретение“, и какво означава коефициент на ландшафтно разнообразие при инвазията на войските на големи пространства се оказва доста сериозен въпрос. Монотонността на руската природа, еднообразната ландшафтна композиция оказва „убийствено“ психологическо въздействие.

Доц. Петров отбеляза, че към тези обективни обстоятелства се прибавят и субективни фактори, които все още се нуждаят от анализ.

Втората лекция, която доц. Петров изнесе на семинара, беше на тема *„Евразийските етногенетични зони и най-древните предшественици на българите“*. Тази тема, на пръв поглед съвсем различна от първата, отново опира до допълнително изясняване на мястото и ролята на природните условия и ресурси, но на най-древните човешки формирования – праетносите. И тук лекторът отново достига до постановката за максимално комплексно разглеждане, т.е. разкриване на естествените териториални композиции, дефинирани като етногенетични зони. В йерархичен порядък те може да бъдат разглеждани на три пространствени нива – макро-, мезо- и микрозони. Времевият диапазон, свързан с формирането и утвърждаването на различни етноси като пряк резонанс преди всичко от съответна природна среда, е доста широк – десетки хиляди години след началото на отдръпването на последните континентални ледници. С оглед очертаване на пространствени параметри на зоните авторът представи т.нар. шестограмен модел на териториална композиция на природните условия и ресурси, предо-

пределили развитието на различни човешки групи – от семейството до по-големи общности (етноси):

1. Храна – главно животински протеини, най-добра осигуреност в по-ксерофитни ареали (лесостепни, степни, саванни и лесосаванни условия);

2. Вода – реки, езера и извори в по-сухи райони, особено подножно-планински;

3. Топлина – основно чрез изгаряне на дървесна и отчасти храстова растителност (степна и лесостепна);

4. Жилища – подходящ грунт и по-меки скали, в т.ч. и глинни (планински подножия), от особено значение е наличието на карст със съответните пещери и пещерни ниши;

5. Облекло – важна необходимост, използват се преди всичко суровини от животински произход (кожи, вълна), а също и от растителен;

6. Суровини от минерален и органичен произход за развитието на различни занаяти (планински подножия).

Доц. Петров посочи, че оптималните териториални съчетания на отбелязаните шест компонента, влияещи върху биологичното състояние на човешката популация и икономическото и социалното усъвършенстване, са преди всичко в лесостепните припланински и подножно планински земи, ограничени почти винаги от съответен хинтерланд. Разглеждайки така маркираната логическа конструкция, авторът стига до идеята „Долен десен Дунав – една от най-важните евразийски етногенетични зони“ от първи порядък (макрозона) заедно с още няколко в сегашния азиатски континент и на границата с Европа: Ляоси-Цинлинска, Хиндукуш-Алтайска, Гангска, Севернокавказка, Месопотамо-Иранска, Нилско-Сирийска (левантийска). Долен десен Дунав като териториална композиция е ивица между р. Поречка

в Североизточна Сърбия и делтата на р. Дунав на изток и между Старопланинското било от юг и р. Дунав на север. Както смята доц. Петров, налице са достатъчно основания според археологични обекти (неолит) за разцвет на различни култури, дори цивилизации, доста преди Новата ера, което означава и начало на формиране на етноси в сегашните северни български земи.

Тематиките на изнесените лекции предизвикаха интереса на присъстващите и в приятелски тон бе проведена кратка дискусия.

Преди приключване на семинара, проф. д-р Светослав Симеонов – директор на НИГГГ, поднесе поздрав от името на института по повод 65-го-

дишнината на доц. д-р Петър Петров и оттеглянето му в заслужен отдых. Той изтъкна значимата роля на този дългогодишен служител в департамент География за развитието на географската наука, за изграждането на много експедитивни, на което доц. Петров е не само инициатор, но и изпълнител, за създаването на БАСЕТ, която е с национално значение за развитието на туризма и обучаването на кадри. Проф. Симеонов благодари на учения доц. Петров за цялостната му дейност в департамент География през този немалък период, през който той е работил в него, и за дългите години творческа активност.

Иванка Ботева